

S&D

Progresivni savez
Socijalista & Demokrata
u Europskom parlamentu

AUTOHTONI PROIZVODI I OZNAKE KVALITETE EUROPSKE UNIJE:

OD IDEJE DO REALIZACIJE

Ured Tonina Picule, zastupnika u Europskom parlamentu

Progresivni savez

Socijalista & Demokrata

u Europskom parlamentu

AUTOHTONI PROIZVODI I OZNAKE KVALITETE EUROPSKE UNIJE:

OD IDEJE DO REALIZACIJE

Nakladnik:

Ured Tonina Picule, zastupnika u Europskom parlamentu (S&D)

Za nakladnika:

Tonino Picula

Urednik:

Ivan Matić

Autori tekstova:

Ana Marušić Lisac, Ivan Matić, Tonino Picula

Suradnik na projektu:

Ivan Tranfić

Grafičko oblikovanje i izrada ilustracija

Nik Titanik Studio d.o.o.

Lektura:

Virtualni asistent d.o.o.

Tisak:

Totalmedia d.o.o.

Posebno zahvaljujemo na doprinosu pri izradi priručnika proizvođačima i podržavateljima hrvatskih autohtonih proizvoda, a napose gospođi Mariji Cerjak, gospodinu Anti Madiru, gospodinu Andriji Matiću, gospodinu Nikoli Vidakoviću te gospodinu Vjekoslavu Žužiću.

Projekt realiziran uz financijsku podršku Progresivnog saveza socijalista i demokrata u Europskom parlamentu (S&D).

SADRŽAJ

EUROPSKE POLITIKE KVALITETE ZA POLJOPRIVREDNE I PREHRAMBENE PROIZVODE OD A DO Ž U ČETIRI TOČKE	9
1. Europske politike kvalitete	9
2. Oznake kvalitete	9
3. Specifičnosti oznaka	11
4. Prednosti oznaka EU kvalitete	13
UDRUŽIVANJEM DO ZAŠTITE KORAK PO KORAK OD DOMAĆEG DO EUROPSKOG STOLA	14
a. Lokalna faza	15
b. Nacionalna faza	16
c. Europska faza	18
d. Faza kontinuiranog nadzora	19
CERTIFIKACIJA PROIZVODA Jamstvo kvalitete i sigurnosti zaštićenih proizvoda	20
EUROPSKE PRIČE S OKUSOM HRVATSKE	23
Kuća na pršutu	23
Obrana ličke reputacije	25
Europska „pršut-sila“	27
Izazovi projekta zaštite	29
Dva imena, jedna vrhunska priča	31
POTENCIJALI	33
EUROPSKE POLITIKE KVALITETE I URED ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU	34
POJMOVNIK	36
KORISNI LINKOVI	38

Dragi proizvođači,

zadovoljstvo mi je što Vam mogu predstaviti ovaj priručnik kao skroman doprinos našim zajedničkim naporima da kroz zaštitu tradicionalnih hrvatskih proizvoda na europskoj razini osnažimo male i srednje proizvođače poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Nakon tri godine upornog rada sa stručnjacima i proizvođačima diljem Hrvatske, ponosan sam što naponi oko zaštite autohtonih proizvoda u Hrvatskoj daju rezultate te što broj apliciranih i zaštićenih proizvoda snažno raste. Ovaj priručnik takve napore odvodi korak dalje te sažimajući postojeća iskustva želi potaknuti nove proizvođače da svoje proizvode pridruže rastućem popisu hrvatskih proizvoda s europskim oznakama kvalitete.

Europske politike kvalitete važan su i koristan alat u rukama europskih proizvođača u osiguravanju konkurentnosti i profitabilnosti, ali i osiguravanju kvalitete proizvoda koji dolaze na obiteljske stolove. Sustav oznaka kvalitete, odnosno oznaka izvornosti, geografskog podrijetla te zajamčenog tradicijskog specijaliteta, jedna je od najučinkovitijih poluga ove politike čiji je okvir postavljen i unificiran na razini čitave Europske unije. Na pitanje što točno i kako možemo napraviti nešto unutar takvog europskog okvira, odgovor moramo dati sami, a upravo ovim priručnikom želim doprinijeti tome da naš odgovor bude sistematičan i učinkovit.

Prema posljednjim podacima iz 2010. vrijednost tržišta samo proizvoda s oznakom izvornosti gotovo je 55 milijardi eura tj. gotovo pola bilijarde kuna. Drugim riječima, to je gotovo pet hrvatskih godišnjih proračuna. Od 2005. do 2010. ovo je tržište raslo 12 %, dok je tržište poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima raslo u istom periodu čak 19 %. Zanimljivost je, posebno za Hrvatsku, i to da se gotovo 60 % trgovine proizvodima zaštićenima oznakom izvornosti odvija na

Tonino Picula

domaćem tržištu svake od zemalja članica, 20 % otpada na trgovinu među državama članicama, dok se preostalih 20 % izvozi u treće zemlje. Ukupna je vrijednost izvoza zaštićenih proizvoda iz EU u treće zemlje 11 milijardi eura (2010) što čini 15 % ukupne vrijednosti EU izvoza.

Ulazeći u Europski parlament u srpnju 2013. kao Vaš izabrani zastupnik, ove statistike bile su mi snažan poticaj da promociju europskih politika kvalitete u Hrvatskoj stavim među prioritete svojega djelovanja. Suradnja, zajedništvo, kvaliteta i strateško planiranje neki su od kamena temeljaca ove politike koji u hrvatskom kontekstu dobivaju jednu dodatnu dimenziju – razotkrivaju neke od osnovnih problema s kojima se naše gospodarstvo, pa tako i poljoprivreda, nose posljednjih desetljeća. Ovaj priručnik nastoji doprinijeti rješenjima za neke od njih.

Zaštita proizvoda, odnosno stjecanje neke od oznaka kvalitete, ne smije biti prvenstveno akt patriota, već potez poduzetnika kako bi osnažio svoju poziciju na tržištu. Mnogi misle da proizvod treba zaštititi jer je „naš najbolji“ i jer je zaštita sama po sebi dobra. Međutim, što kad imate zaštićeno ime, a nemate okupljene proizvođače koji će proizvod proizvoditi i plasirati na tržište? Zaštita nije prvi već posljednji korak u priči o oživljavanju proizvodnje u Hrvatskoj. Održiva proizvodnja, i to kvalitetnih tradicionalnih proizvoda koji se konzumiraju u Hrvatskoj, jest najbolji način za zaštitu naše baštine i tradicije pri čemu su nam oznake kvalitete tek jedan od alata na raspolaganju. Za razvoj domaće poljoprivredne i prehrambene proizvodnje podjednako su nam potrebne velike količine kvalitetnih proizvoda, ali i osviješteni te educirani kupci. Moramo se osloboditi ovisnosti o formi i fokusirati na sadržaj.

Biti mala država članica u Europskoj uniji nije i ne može biti opravdanje za neprisutnost Hrvatske u statistikama proizvodnje zaštićenih proizvoda. Istina, velika Francuska, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo nalaze se na vrhu tablice vrijednosti tržišta proizvodima zaštićenima oznakom izvornosti, ali ih slijede zemlje s kojima se Hrvatska itekako može uspoređivati: Portugal, Grčka, Irska, Mađarska... O našem potencijalu govori i broj od 18 proizvoda u DOOR bazi od kojih je osam mesnih proizvoda, dva poljoprivredna, tri su prerađena prehrambena proizvoda te je čak pet vrsta maslinova ulja. U dvije i pol godine članstva u EU napravili smo pristojan posao, pokazali da znamo i možemo te da je put novim proizvodima širom otvoren. Vjerujem da će se i drugi gurmani složiti sa mnom da se svi veselimo vidjeti na ovome popisu neke od hrvatskih sireva, medove ili pak neki

drugi od mnogobrojnih poljoprivrednih i prehrambenih delikatesa koje baštinimo.

Neke od uspješnih hrvatskih priča bit će predstavljene u ovome priručniku pri čemu se vodilo računa o regionalnoj predstavljenosti, ali i o tipu proizvoda kako bi sadržaj bio koristan što većem krugu proizvođača. Iza tih priča stoje, međutim, stvarni ljudi koji su svojom upornošću i marljivošću motivirali svoje lokalne zajednice te ponudili domaćem i europskom tržištu autentičan okus Hrvatske. Njima, ali i svima Vama koji u projekte

zaštite tek krećete ili o takvom pothvatu tek razmišljate, moj Ured i ja sa zadovoljstvom stojimo na raspolaganju.

Vaš zastupnik,
Tonino Picula

Jeste li znali da je više od 77% područja Europske unije klasificirano kao ruralno te da udomljuje otprilike polovinu njenog ukupnog stanovništva?

EUROPSKE POLITIKE KVALITETE ZA POLJOPRIVREDNE I PREHRAMBENE PROIZVODE OD A DO Ž U ČETIRI TOČKE

1. Europske politike kvalitete

Europska unija najveće je svjetsko gospodarstvo s nominalnim BDP-om većim za bilijun dolara¹ od prvoga sljedećeg gospodarstva, onog Sjedinjenih Američkih Država. S pola je milijarde stanovnika EU za gotovo 200 milijuna stanovnika naseljenija od SAD-a dok je istovremeno površinom više nego dvostruko manja. U usporedbi s glavnim gospodarskim takmacima, EU na raspolaganju ima značajno manje površine za gospodarske aktivnosti među kojima poljoprivreda traži posebno mnogo prostora. Želi li europska poljoprivreda ostati kompeti-

tivna i profitabilna, nedostatak kvantitete mora nadomjestiti oslanjajući se na plasman visoko kvalitetnih proizvoda što osobito vrijedi za europske poljoprivrednike, koji svojom iznimnom tradicijom osiguravaju Europi reputaciju kontinenta vrhunske gastronomije. U sklopu europskih politika kvalitete, koje prvenstveno štite europske potrošače, oznake zemljopisnog podrijetla i tradicijskog specijaliteta oznake su koje posebno izdvajaju poljoprivredne i prehrambene proizvode koje se uzgojilo ili proizvelo po jasno određenoj i zahtjevnoj specifikaciji.

2. Oznake kvalitete

Proizvođačima su na raspolaganju tri EU oznake kvalitete namijenjene zaštiti imena i promociji kvalitetnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Zaštićena oznaka izvornosti (ZOI)

Protected Designation of Origin (PDO)

Zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla (ZOZP)

Protected Geographical Indication (PGI)

Zajamčeno tradicionalni specijalitet (ZTS)

Traditional Specialty Guaranteed (TGS)

¹ Izvor Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database 2014

Europske politike kvalitete nude i oznaku za ekološki uzgoj koja jamči da proizvod udovoljava strogim europskim pravilima za ekološku hranu i piće. Ekološki uzgoj stavlja naglasak na zaštitu okoliša i dobrobit životinja te zagovara prakse koje minimiziraju čovjekov utjecaj na okoliš te se maksimalno oslanjaju na prirodni ciklus. Oko 200 000 europskih se farmi certificiralo za proizvodnju ekološke hrane. U 2013. godini europski potrošači potrošili su preko 22 milijarde eura na ekološke proizvode čije je tržište te godine raslo gotovo 6 %.²

Prve dvije oznake, kako im i ime sugerira, povezane su s konkretnim zemljopisnim područjima, pa se još i kolokvijalno nazivaju „zemljopisnim oznakama“ ili „oznakama autohtonosti“ (eng. geographical indications). Zaštićena oznaka izvornosti (ZOI) odnosi se na poljoprivredne i prehrambene proizvode koje se proizvelo, preradilo i pripremilo na jasno određenom zemljopisnom području koristeći tehnologiju i znanje specifične tom istom području. Zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla (ZOZP) odnosi se na poljoprivredne i prehrambene proizvode koji

su jasno i tijesno povezani s određenim zemljopisnim područjem u kojem se odvija najmanje jedna od faza u proizvodnji, preradi ili pripremi proizvoda.

Oznaka za Zajamčeno tradicionalni specijalitet (TSG) nije povezana sa zemljopisnim područjem tj. ne postoji uzročno-posljedična veza između tehnologije proizvodnje i/ili kvalitete sirovine s jedne strane te zemljopisnog područja s druge. Ova oznaka naglašava tradicionalni karakter proizvoda bilo u njegovu sastavu ili načinu proizvodnje.

ZOI i ZOZP oznake su povezane sa zemljopisnim područjem, dok je TSG oznaka povezana s tradicijom pri čemu među oznakama ne postoji hijerarhija. Jedna nije bolja ili lošija od druge ili treće. Tri oznake zaštite razvijene su kako bi pokrile najveći mogući broj iznimnih autohtonih proizvoda koji se proizvode u lokalnim zajednicama.

² Izvor European Parliamentary Research Service 2015

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/557009/EPRS_BRI\(2015\)557009_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/557009/EPRS_BRI(2015)557009_EN.pdf)

3. Specifičnosti oznaka

	Zaštićena oznaka izvornosti (ZOI)	Zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla (ZOZP)	Zajamčeno tradicionalni specijalitet (ZTS)
			
Ime proizvoda	Ime proizvoda mora uključivati specifično mjesto, regiju ili (iznimno) državu	Ime proizvoda mora uključivati specifično mjesto, regiju ili (iznimno) državu	tradicionalni specijalitet nije povezan sa zemljopisnim područjem
Poveznica sa zemljopisnim područjem (ZP)	Proizvod mora u svojoj suštini ili u potpunosti biti povezan s određenim područjem	Kvaliteta, ugled ili neka druga karakteristika proizvoda mora biti povezana s područjem	Proizvod ne mora biti povezan s konkretnim područjem
Proizvodni proces	Cjelokupni proizvodni proces mora se odvijati u određenom ZP-u	Najmanje jedna (ključna) faza u proizvodnom procesu mora se odvijati u određenom ZP-u	Proizvod se može proizvesti bilo gdje dok se god poštuje zaštićena tradicionalna receptura
Sirovina	Sirovina mora biti uzgojena i/ili proizvedena u određenom ZP-u	Nije bitno odakle dolazi sirovina dok god se poštuje zaštićena tehnologija i receptura proizvoda	Nije bitno odakle dolazi sirovina dok god se poštuje zaštićena tradicionalna receptura proizvoda

Hrvatska ima četiri proizvoda zaštićena oznakom ZOI na europskoj razini: Istarski pršut, Ogulinski kiseli kupus, Ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres te Neretvanska mandarina. Proizvode označene ovom oznakom od prve se do posljednje faze proizvelo u jasno označenom zemljopisnom području te korištenjem tehnologije koja je povezana s tim područjem tj. proizvođači su dokazali da se ovi proizvodi mogu na zadovoljavajuće kvalitetan način proizvesti isključivo na području koje su definirali. Zemljopisno područje na kojem ih se proizvelo u potpunosti je uvjetovalo njihovu kvalitetu i unikatnost.

Među proizvodima zaštićenima oznakom ZOZP na europskoj razini Hrvatska ima šest proizvoda: Dalmatinski pršut, Drniški pršut, Lički krumpir, Poljički soparnik, Baranjski kulen te Krčki pršut. Ovi proizvodi nisu u svim svojim fazama proizvedeni na jednom geografskom području, ali se ključna faza proi-

zvodnje odvija na zemljopisnom području koje su definirali udruženi proizvođači. I u ovom slučaju proizvod svoju unikatnost i kvalitetu duguje specifičnostima zemljopisnog područja poput vjetra, sastava zemlje, tipa ispaše i sl.

Hrvatska još uvijek nema proizvod koji bi nosio oznaku ZTS na europskoj razini iako bi raznovrsne hrvatske regionalne kuhinje mogle aplicirati niz tradicionalnih receptura. Neke su od dobro poznatih primjera ZTS-a npr. talijanske Pizza Napoletana i Mozzarella ili pak slovenska Prekmurska gibanica. Radi se o proizvodima čiju su tradicionalnu recepturu jasno definirali originalni proizvođači, ali koja nije povezana s određenim zemljopisnim područjem. Ovi proizvodi mogu se proizvesti bilo gdje u EU, ali zaštićeno ime mogu koristiti isključivo ako se potvrdi da ih se proizvelo po tradicijskoj recepturi.

Jednom od tri oznake kvalitete štiti se ime proizvoda, a ne proizvod. Zaštita osigurava da se na tržištu zaštićenim imenom mogu označiti isključivo proizvodi koje se proizvelo po jasnim i strogim pravilima koje su definirali proizvođači okupljeni u udruženje koje je pokrenulo, vodilo i financiralo postupak zaštite.

DOOR (Database Of Origin & Registration) javnosti je dostupna online baza u kojoj se popisalo sve proizvode koji su dobili neku od oznaka ili koji su u procesu dobivanja neke od oznaka kvalitete. Bazu možete pretraživati po zemlji, proizvodu, tipu oznake ili pak fazi postupka zaštite u kojoj se proizvod nalazi. Hrvatska je početkom 2016. u DOOR bazi imala 18 proizvoda od čega 4 zaštićena oznakom ZOI te 6 oznakom ZOZP.

Za dobivanje oznaka ZOI i ZOZP proizvođači moraju dokazati da postoji veza između zemljopisnog područja i konkretnog proizvoda, tj. da upravo uvjeti određenog zemljopisnog područja čine proizvod posebnim na način da ga se takvog ne može proizvesti nigdje drugdje.

4. Prednosti oznaka EU kvalitete

Proizvođači oznakom kvalitete štite ime koje se može aplicirati isključivo na proizvode koji poštuju specifikaciju koju su sami sastavili čime jamče kvalitetu proizvoda gdje god da se pojavi na tržištu. Zaštićeno ime nije rezervirano za samo jednog proizvođača ili jednu grupu proizvođača. Ime može koristiti svatko tko striktno poštuje specifikaciju u cjelini. U slučaju ZOI to primjerice znači i da se sve proizvodne faze moraju odvijati na zemljopisnom području određenom u specifikaciji proizvoda. Ako novi proizvođač propusti poštovati makar jednu stavku iz specifikacije, svoj proizvod neće moći plasirati na tržište pod zaštićenim imenom. Dodatni benefit oznaka EU kvalitete za proizvođače ogleda se i u tome što u nadzoru tržišta te zaštititi imena svojega proizvoda sada mogu računati i na europsko zakonodavstvo te administrativnu zaštitu državnih institucija.

Oznaka kvalitete prije svega je europski alat u rukama proizvođača da svoj proizvod bolje pozicioniraju na tržištu te svoju proizvodnju zaštite od zloupotreba. Vaš proizvod oznakom kvalitete dobiva ugled na tržištu koji mu podiže cijenu i čija je daljnja zaštita Vaš zadatak i interes.

Europska unija oznakama kvalitete doprinosi te brine i o europskim potrošačima. Oznake kvalitete garantiraju podrijetlo proizvoda, njegovu kvalitetu te autentičnost kroz provedbu niza kontrola procesa proizvodnje kao i zaštićenih proizvoda plasiranih na tržište. Europski potrošači kroz oznake kvalitete dobivaju širi izbor kvalitetnih proizvoda te alat za

razlikovanja standardiziranih od autentičnih proizvoda.

Europske su politike kvalitete kroz sustav oznaka zaštite proizvoda značajno doprinijele i malim lokalnim zajednicama. Potičući fragmentirane male proizvođače da se udruže, EU je pomogla revitalizaciju ne samo proizvodnje već čitavih ruralnih područja. Okupljeni oko proizvodnje autohtonih proizvoda proizvođači, bilo poljoprivrednih bilo prehrambenih proizvoda, svojim zajednicama donijeli su dodatnu vrijednost te pozitivno utjecali na ukupnu gospodarsku sliku te društvenu koheziju.

Jeste li znali da bi Hrvatska trenutnom dinamikom uskoro mogla brojem zaštićenih proizvoda prestići zemlje poput Austrije, Belgije, Finske, Mađarske i Nizozemske, od kojih su neke u Europskoj uniji od njezina osnutka?

Tradiciju i proizvod najbolje se štiti kvalitetnom proizvodnjom pomoću udruživanja. Zaštita proizvoda bez proizvođača i proizvedenih količina rezultiraju oznakom za koju nema proizvoda na koji se može aplicirati.

UDRUŽIVANJEM DO ZAŠTITE

KORAK PO KORAK OD DOMAĆEG DO EUROPSKOG STOLA

Za potrebe ovog priručnika, postupak registracije proizvoda nekom od tri EU oznake kvalitete može se podijeliti u četiri faze:

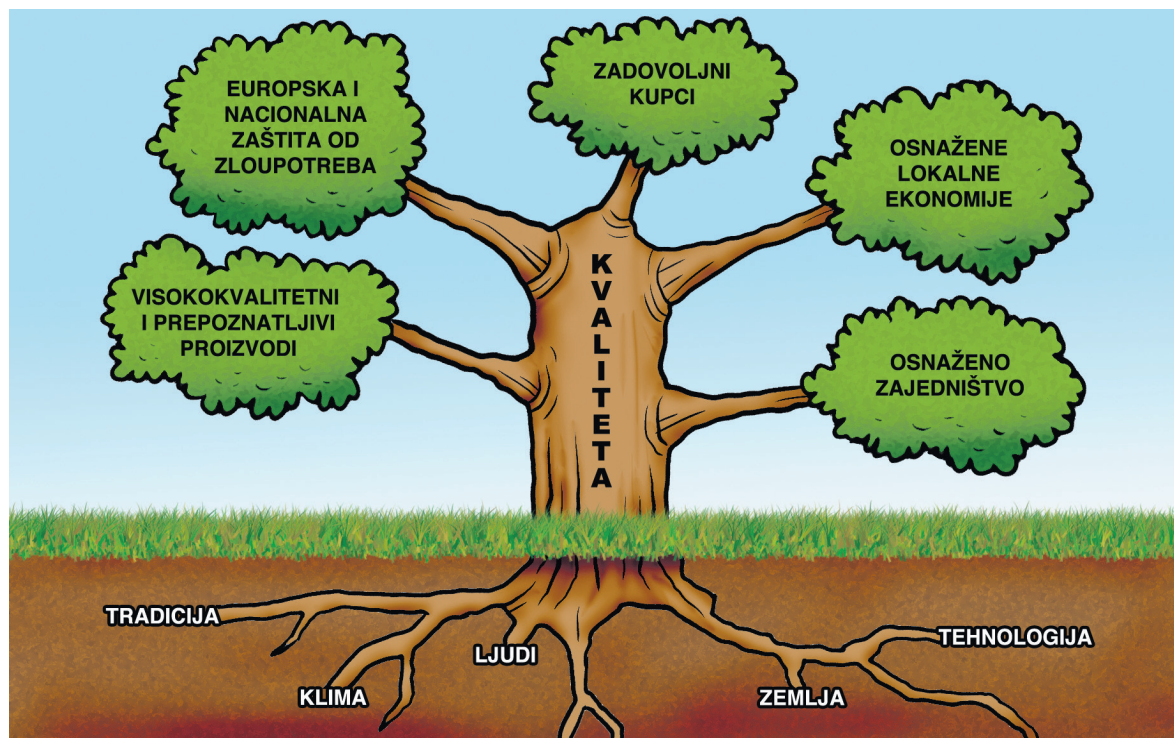
- lokalna faza,
- nacionalna faza,
- europska faza te
- faza kontinuiranog nadzora.

Projekt zaštite proizvoda

Iza svakog uspješnog projekta prije svega stoje složan tim suradnika i dobre ideje. Specifičnost svakog projekta zaštite tj. registracije proizvoda na europskoj razini je, dakako, sam proizvod koji za zajednice iz kojih dolaze predstavlja puno više od prodajnog artikla namijenjenog konzumaciji. Proizvodi

koji dobiju neku od triju oznaka kvalitete su proizvodi s pričom, proizvodi koji nose trajan pečat zajednice u kojoj nastaju, a koja ih čini posebnima i „za koplje“ boljima od drugih. Ovdje je proizvod puno više od branda koji ima svoju tržišnu vrijednost.

Oslanjajući se na tradiciju i specifične uvjete proizvodnje svojih zajednica, proizvođači kroz projekt zaštite izgrađuju sustav kvalitete koji ima dalekosežne i višestruko pozitivne učinke na proizvodnju, ali i čitavu zajednicu. Upravo stoga, projekt zaštite mora biti poduzetnički projekt čiji je ključan sastojak i dodatna vrijednost što se oslanja na tradiciju zajednice. Ako ste proizvođač s takvim proizvodom, možda je vrijeme da počnete razmišljati o projektu zaštite svog proizvoda na europskoj razini.

Projekt registracije proizvoda na europskoj razini prije svega bi trebao biti poduzetnički projekt koji strogo propisanom specifikacijom želi osnažiti tržišnu poziciju proizvoda te ga zaštititi od zloupotreba. Samo dugoročno održivom proizvodnjom može se oživiti i očuvati tradicija koja je neosporno ključan sastojak svakog projekta zaštite.

a. Lokalna faza

TRAJANJE: ovisno o vrsti proizvoda i samim proizvođačima

Prva faza projekta zaštite proizvoda je najvažnija, najdulja te zahtjeva najviše truda i posla od strane proizvođača. Ukratko, u idealnoj prvoj fazi proizvođači određenog proizvoda dogovaraju se, razrađuju sve potrebne standarde proizvodnje proizvoda (tzv. specifikaciju), usuglašavaju dugoročni plan proizvodnje i plasmana, odabiru kontrolno tijelo

koje će prema specifikaciji ubuduće nadzirati kvalitetu, pripremaju službene dokumente potrebne za sljedeću fazu te ih, nakon obavljenog posla, predaju nacionalnom tijelu zaduženom za postupak registracije, što je u hrvatskom slučaju Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske.

Središte prve i najvažnije faze projekta je priprema aplikacije proizvoda pri čemu su udruženi proizvođači kamen temeljac uspješne priče. Veći broj proizvođača znači i veću uključenost zajednice, lakše ostvarivu održivost proizvodnje, veće količine proizvoda, veći pozitivan utjecaj na lokalno gospodarstvo, ali i manji trošak postupka zaštite po proizvođaču.

Četiri su glavna zadatka u prvoj fazi:

- Osnovati i organizirati grupu proizvođača koji će biti nositelji projekta u sadržajnom i financijskom smislu. Ova će grupa ljudi obilježiti cijeli daljnji postupak jer će upravo oni definirati sve bitne značajke proizvoda i proizvodnje. Važno je napomenuti da nositelj projekta zaštite može biti i već postojeća udruga proizvođača što prvu fazu već u početku može učiniti jednostavnijom. Također, u iznimnim situacijama, nositelj projekta može biti i samo jedan proizvođač.
- Izraditi specifikaciju proizvoda koja će predstavljati jedinstvenu zajedničku metodu oko koje su se usuglasili svi proizvođači. Specifikacija proizvoda je suštinski i sadržajno najvažniji dio projekta jer ona opisuje Vaš proizvod, metodu proizvodnje te utvrđuje njezinu izvornost i tradicionalnost.
- S izrađenom specifikacijom pristupa se sastavljanju tzv. Jedinственog dokumenta koji predstavlja vjerodostojan sažetak specifikacije koji će biti javno objavljen u službenom glasniku Europske unije te prema kojem će se nakon uspješne zaštite vršiti kontrola. Vodič za podnositelje zahtjeva za ispunjavanje Jedinственog dokumenta možete preuzeti na stranicama Europske komisije na sljedećoj poveznici:

http://ec.europa.eu/agriculture/quality/schemes/guides/guide-for-applicants_hr.pdf

- Četvrti zadatak odnosi se na odabir kontrolnog tijela koje će prema Vašoj specifikaciji, sažetoj u Jedinstvenom dokumentu, a nakon uspješne registracije proizvoda na europskoj razini, vršiti nadzor usklađenosti proizvoda sa specifikacijama. Proizvođačima u Hrvatskoj na raspolaganju su tri ovlaštena kontrolna tijela:

1. **BIOTECHNICON poduzetnički centar d.o.o.**, Nazorova 18, 10000 Zagreb
2. **EUROINSPEKT CROATIAKONTROLA d.o.o.**, Karlovačka cesta 4 L, 10000 Zagreb
3. **BUREAU VERITAS CROATIA d.o.o.**, Riva 16/V, 51000 Rijeka

Specifikacija proizvoda, koju ćete sažeti u Jedinstvenom dokumentu, sadržajno je najvažniji dio Vašeg projekta koji će Vam oduzeti najviše vremena i predstavljati najveći trošak. Za detaljne korisne informacije konzultirajte Vodič za ispunjavanje Jedinstvenog dokumenta te sljedeće poglavlje s primjerima hrvatskih proizvođača. Niže možete pronaći nekoliko ključnih stavki koje svaka specifikacija mora sadržavati:

- ime proizvoda mora biti stvarno, a njegova upotreba kroz dulji vremenski period dokaziva
- opis proizvoda mora sadržavati tehničke i znanstvene podatke te mora jasno objasniti po čemu se aplicirani proizvod razlikuje od sličnih proizvoda koji se nalaze na tržištu
- jasno definirano zemljopisno područje ako aplicirate za ZOI ili ZOZP pri čemu vodite računa o povezanosti proizvoda i područja
- dokaz da proizvod potječe iz definiranog zemljopisnog područja ako aplicirate za ZOI ili ZOZP
- detaljan, korak po korak, opis metode proizvodnje
- objašnjenju poveznici između posebnosti proizvoda i posebnosti zemljopisnog područja ako aplicirate za ZOI i ZOZP tj. treba pokazati na koji je način do obilježja proizvoda došlo zbog zemljopisnog područja te koji prirodni, ljudski i drugi elementi daju posebnost proizvodu
- kontakte kontrolnog tijela
- opisana pravila označavanja proizvoda kao npr. logotip proizvoda koji se mora nalaziti na naljepnici proizvoda

b. Nacionalna faza

TRAJANJE: oko godinu dana ako nema prigovora na specifikaciju

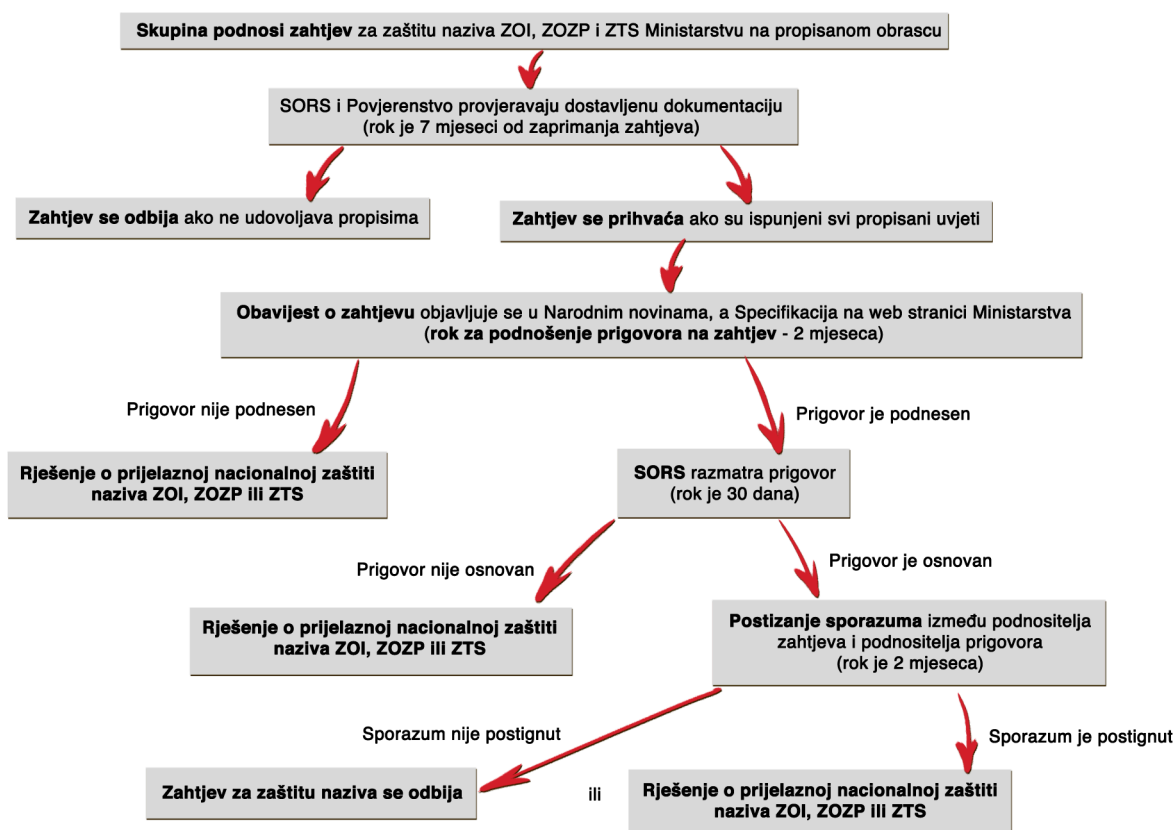
Prelazak iz prve u nacionalnu fazu za proizvođače znači da je glavnina posla iza njih te da je daljnja procedura u rukama nacionalnih i europskih tijela dok se ponovno u četvrtoj fazi ne vrati k njima. Obrascе za nacionalni postupak zaštite možete pronaći na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede (<http://www.mps.hr/default.aspx?id=9407>) koje je u Republici Hrvatskoj zaduženo za provedbu

procedure.

Ministarstvo ima sedmomjesečni rok od dana zaprimanja prijave da ocijeni udovoljava li prijava propisima, da zahtjev objavi u Narodnim novinama, a specifikaciju na mrežnim stranicama Ministarstva. Ako Ministarstvo u roku od dva mjeseca od objave u Narodnim novinama ne zaprimi niti jedan prigovor, proizvodu se odobrava prijelazna nacionalna zaštita.

NACIONALNI POSTUPAK ZAŠTITE NAZIVA ZOI, ZOZP, ZTS POLJOPRIVREDNOG ILI PREHRAMBENOG PROIZVODA

Prelazak projekta u ruke nacionalnih i europskih institucija ne znači nužno mirovanje za proizvođače koji u iščekivanju pozitivnog rješenja o registraciji proizvoda ovaj period mogu iskoristiti za nastavak okrupnjivanja proizvodnje ili pak započeti s primjenom pravila iz specifikacije kako bi što spremniji dočekali dan odluke.

c. Europska faza

TRAJANJE: oko godinu dana ako nema prigovora na specifikaciju

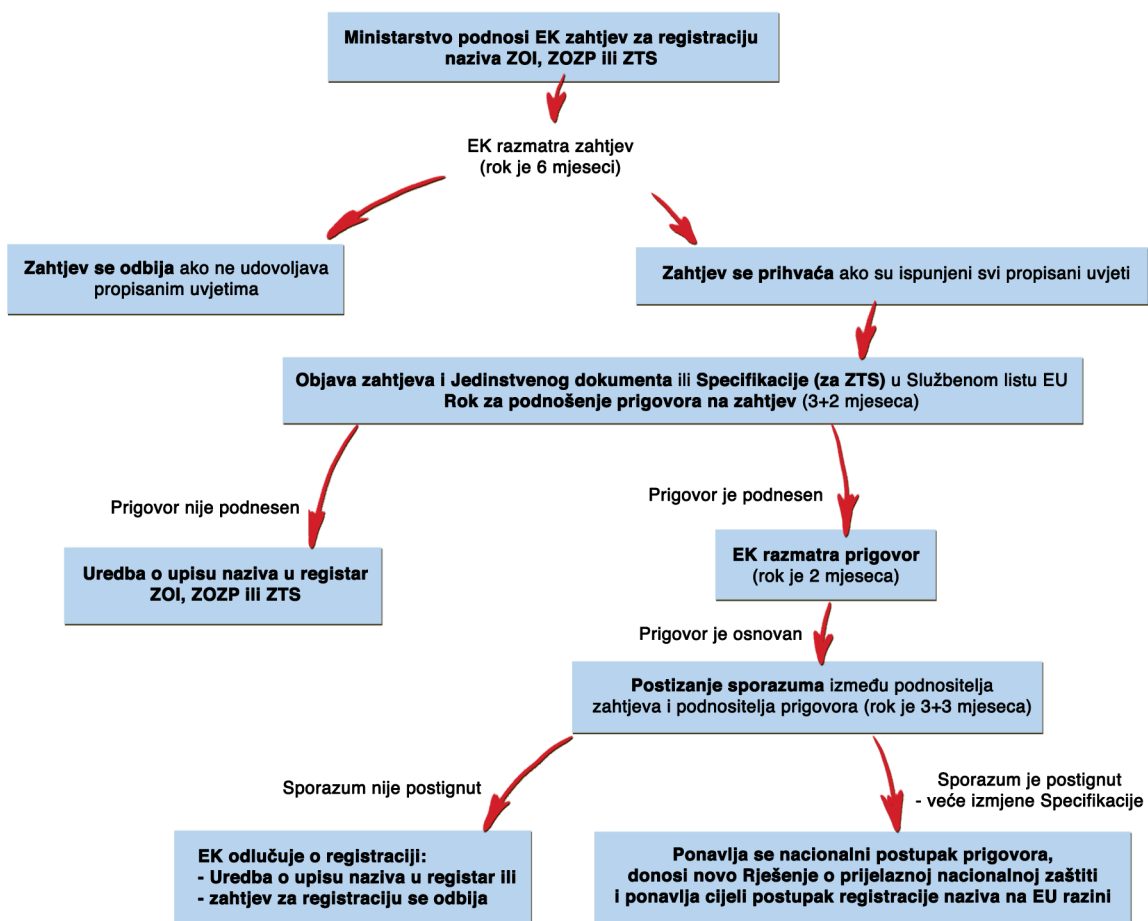
Ako je Vaš proizvod prošao nacionalnu proceduru bez prigovora, slijede dvije stvari:

- a. u roku od 30 dana od dana dostave rješenja o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti naziva grupa proizvođača obvezna je odabrati ovlašteno kontrolno tijelo te pokrenuti postupak potvrđivanja sukladnosti proizvoda sa specifikacijom proizvoda prema Planu kontrole odobrenom od strane Ministarstva.
- b. najkasnije u roku od 2 mjeseca od dana

dostave rješenja o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti grupa proizvođača dostavlja Ministarstvu dokumentaciju potrebnu za registraciju naziva ZOI, ZOZP i ZTS na razini Europske unije čime procedura prelazi u treću fazu.

Ministarstvo poljoprivrede, odobrivši prijelaznu nacionalnu zaštitu te sakupivši dokumentaciju za europsku razinu zaštite, automatski će Zahtjev za registraciju prosljediti Europskoj komisiji (nema potrebe podnositi poseban zahtjev).

POSTUPAK REGISTRACIJE ZAŠTIĆENOG NAZIVA ZOI, ZOZP, ZTS NA RAZINI EUROPSKE UNIJE

U slučaju kada EK odbije zahtjev za registraciju naziva, prestaje i prijelazna nacionalna zaštita.

Uredbom Europske komisije o upisu naziva proizvoda u registar, Vaš proizvod dobiva odgovarajuću europsku oznaku kvalitete te je zaštićen na teritoriju čitave Europske unije

pred više od pola milijarde njezinih građana. U slučaju da Komisija iz bilo kojeg razloga odbije Zahtjev za registraciju prestaje vrijediti i nacionalna prijelazna oznaka.

d. Faza kontinuiranog nadzora

Registracijom imena proizvoda na razini EU posao nije gotov već, u mnogočemu, tek počinje. Projekt zaštite nije projekt koji ima unaprijed određen vijek trajanja. Projekt traje dok god postoje proizvođači koji predano proizvode prema registriranoj specifikaciji i kojima je u interesu na tržištu održavati prepoznatu razinu kvalitete te se boriti protiv onih koji oznaku zloupotrebjavaju koristeći je na proizvodima koji ne ispunjavaju postavljene standarde. Ako nestanu proizvođači, nestat će i proizvodi, a svaka oznaka kvalitete u tom slučaju gubi svaki smisao.

Četvrta faza je stoga podsjetnik da su prethodne tri faze nužni koraci u ostvarivanju održive proizvodnje za koju su europske oznake kvalitete izvrstan i učinkovit alat na raspolaganju hrvatskim proizvođačima.

Oznaka kvalitete ima vrijednost koja se temelji na tradiciji i kvaliteti, ali i predanom radu ljudi, proizvođača koji su radili na razvoju i provedbi projekta – upravo je to vrijednost koju proizvođači moraju kontinuirano štiti.

Kontinuirani nadzor kvalitete i usklađenosti proizvoda s oznakama kvalitete ključ je očuvanja vrijednosti zaštićenih proizvoda. Vaš proizvod nosi sa sobom priču Vaših lokalnih zajednica te je važno nadzirati da ta priča u svakom trenutku bude autentična i vjerodostojna.

CERTIFIKACIJA PROIZVODA

Jamstvo kvalitete i sigurnosti zaštićenih proizvoda

Ana Marušić Lisac, dipl. ing.
Biotechnicon poduzetnički centar d.o.o.

Certifikacija proizvoda predstavlja sveobuhvatan postupak kontrole kvalitete. Za proizvođača je to dobrovoljna aktivnost kojom se naglašavaju specifične karakteristike proizvoda koje čine razliku među sličnim proizvodima na tržištu. Komunikacijom ovih prednosti poboljšava se ugled i položaj proizvoda na tržištu, pa certifikacija proizvoda posredno pomaže da proizvod odgovori na zahtjeve modernih korisnika i trgovaca. Na taj način, ona označava više od same kvalitete i sigurnosti, ona otvara tržište.

Regulativa zaštite autohtonih proizvoda propisuje certifikaciju proizvoda kao obavezan korak za sve proizvođače zaštićenog proizvoda, odnosno one koji zaštićeni proizvod

stavljaju na tržište, tzv. korisnike oznake, jer oni potrošaču predstavljaju posebnosti područja i načina proizvodnje proizvoda koji se štiti oznakom. Budući da su ti proizvodi zaštićeni prema zakonu, država jamči za njihovu sukladnost sa specifikacijom proizvoda. Njihova sukladnost utvrđuje se prema dokumentu koji definira njihove karakteristike i način proizvodnje, a to je specifikacija proizvoda koja su u postupku zaštite izrađuje i predaje nadležnom tijelu na registraciju. Nju pišu sami proizvođači autohtonog proizvoda, katkad uz pomoć konzultanta. Nakon objave specifikacije, njen sadržaj predstavlja normu, odnosno popis normativnih zahtjeva za proizvodnju zaštićenog proizvoda.

Certifikaciju proizvoda provode ovlaštena certifikacijska tijela. Ona, da bi poslovala kao produžena ruka nadležnog tijela, Ministarstva poljoprivrede, moraju ispunjavati stroga pravila ovlaštenja koja su propisana zakonom. Između ostalog, to su dovoljna razina stručne i tehničke osposobljenosti, raspolaganje opremom i prostorom potrebnim za provođenje

kontrolnih aktivnosti te kriteriji za kadar. Dodatno, stručnost u radu certifikacijskog tijela procjenjuje agencija za akreditaciju (u RH Hrvatska akreditacijska agencija) koja provjerava ispunjava li certifikacijsko

tijelo u svom radu zahtjeve međunarodne norme EN ISO 17065, što se prvenstveno odnosi na kompetentnost, dosljednost i nepristranost u radu.

Poseban zahtjev akreditacije i postupka ovlašćivanja certifikacijskog tijela odnosi se

Jeste li znali da vrijednost tržišta proizvoda s oznakama izvornosti doseže gotovo 65 milijardi eura?

na kadar u kontrolnim i certifikacijskim aktivnostima. Od njega se traži fakultetska diploma relevantnog usmjerenja, poznavanje metodologije rada u provođenju kontrola, kao i načina proizvodnje proizvoda koji se kontroliraju. Kadar je upućen na kontinuirano dodatno obrazovanje te provjeru svog znanja i načina rada unutar i izvan vlastite organizacije.

Certifikacija proizvoda uključuje dvije osnovne grupe aktivnosti: kontrolne aktivnosti i certifikacijske aktivnosti kojima se dokazuje usustavljenost načina rada proizvođača.

Budući da je svaki zaštićeni proizvod specifičan u svojoj proizvodnji, tako se za svakog od njih razvija certifikacijska shema po kojoj se certifikacija provodi. Certifikacijsko tijelo, u tu svrhu, izrađuje plan kontrole, odnosno dokument koji predviđa koje će se kontrolne točke i na koji način obuhvatiti kontrolom, frekvenciju kontrola te način provođenja. Plan kontrole, nadalje, predviđa razinu nesukladnosti koja se može pojaviti. Za svaku utvrđenu nesukladnost mora se navesti je li velika (major) ili mala (minor). Nesukladnost se smatra velikom ukoliko utvrđeno odstupanje izravno utječe na neuvjetnost siro-

Specifičnost svakog zaštićenog proizvoda zahtjeva izradu zasebne certifikacijske sheme za svaki proizvod te kontrolni plan kojim se utvrđuju i nesukladnosti koje se mogu pojaviti.

vine i proizvoda koje propisuje registrirana specifikacija. U drugom slučaju odstupanje se definira kao mala nesukladnost kod koje je moguće provesti popravnu radnju.

Kod Plana kontrole važno je da se svi navedeni parametri razrađuju za svaku fazu proizvodnje zaštićenog proizvoda. Tako se npr. kod proizvodnje Istarskog pršuta, koji je zaštićen oznakom izvornosti, kontroliraju faza uzgoja

(pasmine), faza tova, faza klanja i rasijecanja mesa te proces proizvodnje u pršutani sve do označavanja gotovog proizvoda za tržište.

Postupak certifikacije proizvoda uključuje nekoliko koraka. To su prijava u sustav s potpunom dokumentacijom, nakon čega se prema Planu kontrole provode kontrole i uzorkovanja, odnosno testiranje proizvoda ili analiza. Svi se nalazi kontrola bilježe, što omogućava izradu završnog izvještaja i konačnu odluku. Certifikacijski postupak završava potvrđivanjem sukladnosti sa specifikacijom i izdavanjem certifikata.

Iz navedenog je očigledno da certifikacija proizvoda podržava vjerodostojnost proizvoda i njihovu kvalitetu jer uključuje kontinuirane kontrolne aktivnosti, pri čemu se, kao tehnike kontrole, primijenjuju: terenska kontrola (vizualna), dokumentacijska kontrola te konačno kontrola laboratorijskih analiza i nalaza.

Terenska kontrola kod proizvođača znači obilazak onih prostora, odnosno proizvodnih parcela, na kojima se kontrolor može vizualno uvjeriti u ispunjavanje određenog zahtjeva specifikacije. Na ovaj se način provjeravaju npr. lokacija objekta ili zemljišta na definiranom području, nasad, sortiment u nasadu ili ishrana životinja. Na primjeru maslinovih ulja, terenskom kontrolom utvrđuju se lokacija nasada, sorte prisutne u masliniku, način berbe te način prerade i skladištenje.

Dokumentacijskim kontrolama, koje se provode kontinuirano tijekom godine, provjerava se sukladnost svih onih zahtjeva koje proizvođač prati u određenim zapisima, evidencijama ili registrima, odnosno prati se sukladnost u dužem vremenskom tijeku, npr. održavanje određene temperature kroz čitavu fazu zrenja suhomesnatih proizvoda, odnosno poštivanje vremenskih okvira u kojima se faze proizvodnje zaštićenih proizvoda moraju provesti. Kod proizvodnje npr. Paške janjetine ZOI, predviđeno je da janjenje traje od studenog do ožujka. Kako je neizvedivo da kontrolor bude svakodnevno u tom peri-

odu na terenu, proizvođač vodi evidenciju janjenja te evidenciju datuma klanja iz čega se može utvrditi starost janjadi koja je propisana 25 do 45 dana.

Kontrolom laboratorijskih nalaza utvrđuje se kvaliteta gotovog proizvoda. Taj dio provodi se u akreditiranim laboratorijima, pri čemu kontrolno tijelo utvrđuje odgovaraju li rezultati nalaza parametrima koji su navedeni u specifikaciji.

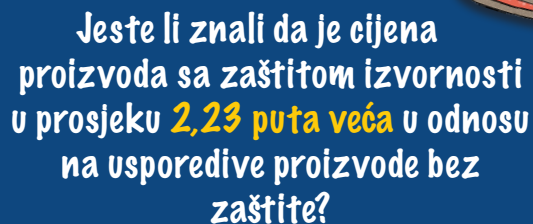
Kada su prikupljeni svi podaci o proizvodnji proizvoda, radi se završni izvještaj. U njemu su sumirani svi nalazi kontrola te svi dodatni podaci koji služe odboru za certifikaciju u

certifikacijskom tijelu da donese kvalificiranu odluku o certifikaciji. Rezultat čitavog procesa je certifikat, odnosno potvrda sukladnosti poljoprivrednog ili prehrambenog proizvoda

koji nosi oznaku izvornosti ili zemljopisnog podrijetla sa specifikacijom proizvoda, kojom je tom proizvodu omogućena zaštita.

Proizvođačima je važno naglasiti da postupak certi-

fikacije proizvoda treba od početka projekta zaštite uvažiti kao organizacijski i financijski napor budućih korisnika oznake. U tom smjeru idu i Mjere ruralnog razvoja u kojima postoji posebno razvijena mjera sufinanciranja troškova kontrole i certifikacije proizvoda.

Jeste li znali da je cijena proizvoda sa zaštitom izvornosti u prosjeku **2,23 puta veća u odnosu na usporedive proizvode bez zaštite?**

Mjera broj 3 Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske predviđa financijsku potporu proizvođačima i skupinama proizvođača za registraciju i zaštitu naziva svojih proizvoda nekom od oznaka kvalitete. Dvjesto podmjerama rezervirana su sredstva upravo za potpore ulaska u sustav kvalitete te za promotivne aktivnosti na domaćem tržištu.

Kuća na pršutu

Hrvatska priča o EU oznakama kvalitete počinje na otoku Krku. Krčki pršut jedan je od čak četiri hrvatska pršuta zaštićena na razini Europske unije. Zaštićenu oznaku zemljopisnog porijekla (ZOZP) Krčki pršut službeno je dobio 14. 4. 2015. čime će ostati zapamćen kao prvi hrvatski proizvod koji je dobio europsku zaštitu.

Europsko pionirstvo krčkog pršuta nije, međutim, jedino što ovu europsku priču s hrvatskim okusom izdvaja od drugih. Nositelj projekta zaštite imena „Krčki pršut“ nije naime bila grupa proizvođača već samo jedan tradicionalni proizvođač tj. Mesnica-market „Žužić“. Obitelj Žužić svoju vezu s pršutom te vezu pršuta sa zemljopisnim područjem nisu imali problem dokazati. Naime, u registraciji imena proizvoda pomogao im je zavjet zabilježen u franjevačkom samostanu na otočiću Košljunu koji je potvrdio desetljetnu tradiciju pršutarstva na Krku i u obitelji Žužić.

Gospodin Vjekoslav Žužić zahtjev za registraciju oznake zemljopisnog podrijetla Krčkog pršuta dostavio je u travnju 2010. godine Ministarstvu poljoprivrede koje je u ožujku 2012. godine donijelo pozitivno

**Posebnost
Krčkog pršuta ogleda
se u tome što ga se ne dimi
kao u Dalmaciji, već suši, ali
i u tome da ga se obrađuje s
kožom što ga razlikuje od
Istarskog
pršuta.**

Rješenje čime je naziv „Krčki pršut“ postao zaštićen u Republici Hrvatskoj. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, Zahtjev je u veljači 2014. prosljeden Komisiji koja je godinu i mjesec dana kasnije uvrstila Krčki pršut na popis zaštićenih proizvoda.

Najzahtjevniji dio projekta, izrada specifikacije proizvoda, proces je koji je trajao pune dvije godine u kojem je obitelj Žužić imala podršku grada Krka te konzultanta dr.sc. Uga Toića. Kako je Krčki pršut bio zaštićen na nacionalnoj razini i prije ulaska

Hrvatske u EU, cijeli proces zaštite trajao je punih pet godina, dok je od ideje do zaštite proizvoda prošlo osam godina.

Danas se godišnje proizvede gotovo dvije tisuće jedinica Krčkog pršuta čija je kvaliteta bolje prepoznata na tržištu te cijenjena od strane rastućeg broja kupaca. U modernom proizvodnom pogonu obitelj Žužić spremna je i na pet puta veću proizvodnju svoje glavne mesnate delicije koja privlači i sve veći broj turista koji posjećuju Krk i atraktivnu „Kuću pršuta Žužić“. Priča obitelji Žužić tako pokazuje da zaštita imena proizvoda na razini EU ne doprinosi samo proizvođaču proizvoda,

već pozitivno utječe na razvoj gospodarskih aktivnosti cijele jedne lokalne zajednice.

Europska oznaka kvalitete Krčkog pršuta ojačala je tržišnu poziciju proizvoda, ali i privukla veći broj gostiju koji proizvod žele degustirati upravo na mjestu gdje je nastao. Jedan od bitnih ciljeva Europske politike kvalitete jest upravo poticaj cjelokupnom ruralnom razvoju.

Kontakt
 Kuća krčkog pršuta Žužić
 Vrh - Bok od Brozića 40
 51 500 Krk
www.kuca-krckog-prsuta.com

Obrana ličke reputacije

Zlouporebe imena „Lički krumpir“ jedan je od glavnih motiva koji je okupio tradicionalne proizvođače te ih potaknuo na projekt zaštite imena na nacionalnoj i europskoj razini. Ugled ovog ličkog poljoprivrednog proizvoda, kojeg kupci cijene zbog kvalitete za koju su spremni izdvojiti i koju kunu više, potaknuo je nemali broj oportunistički da naziv koriste na proizvodima koji i cijenom i kvalitetom značajno zaostaju za originalom. Zlouporeba imena je, između ostaloga, značajno doprinijela propasti proizvodnje krumpira u Lici, pa je grupa proizvođača u udruživanju oko projekta zaštite vidjela najbolji način oživljavanja zamrle proizvodnje.

Inicijativa za zaštitu imena Ličkog krumpira započela je još 2005. godine pod vodstvom gospodina Nikole Vidakovića.

Kako se u to vrijeme Republika Hrvatska usklađivala sa zakonodavstvom i propisima Europske unije u tom području, dogodio se niz administrativnih i zakonskih promjena koji su oduljili cijelu proceduru. Danas su, nakon

Nakon gotovo tri godine članstva u Europskoj uniji te 18 proizvoda u DOOR bazi od kojih je 10 zaštićeno, u Hrvatskoj su stvoreni uvjeti za brži i lakši postupak zaštite.

gotovo tri godine članstva u Europskoj uniji te 18 proizvoda u DOOR bazi od kojih je 10 zaštićeno, u Hrvatskoj stvoreni uvjeti za brži i lakši postupak zaštite.

Udruga proizvođača Ličkog krumpira osnovana je još 2001. godine, no tek od 2005. aktivno rade na projektu zaštite imena svog proizvoda. Projekt su financijski podržali Ministarstvo poljoprivrede i Općina Lovinac, pa proizvođači Ličkog krumpira nisu bili financijski opterećeni. Izrada specifikacije proizvoda trajala je gotovo šest godina, a Udruzi proizvođača pri samoj je izradi pomogao konzultant dr. Alexander Wirsig.

U slučaju projekta zaštite Ličkog krumpira financijska podrška Ministarstva i Općine u potpunosti je rasteretila proizvođače dodatnih troškova.

Zaštita naziva „Lički krumpir“ (ZOZP) započela je u srpnju 2011. godine kada je Udruga proizvođača Ličkog krumpira predala Zahtjev za registraciju Ministarstvu poljoprivrede koje je već u studenom iste godine donijelo Rješenje o nacionalnoj zaštiti. U lipnju 2014. godine Ministarstvo je pak Europskoj komisiji prosljedilo zahtjev za Lički krumpir koji je službenu zaštitu na EU razini dobio u rujnu 2015. Nacionalna i europska faza zaštite je u slučaju Ličkog krumpira trajala malo više od četiri godine pri čemu treba uzeti u obzir da je Republika Hrvatska u EU ušla tek u srpnju 2013. kada su hrvatski proizvodi dobili mogućnost europske zaštite.

Procjena proizvođača je da se danas proizvodi oko 250 tona zaštićenog Ličkog krumpira uz još uvijek značajne količine proizvoda prisutne na tržištu koji ne ispunjavaju standarde kvalitete. Proizvođači Ličkog krumpira svjesni su da ih očekuju značajni naponi i u ovoj četvrtoj fazi zaštite u kojoj, kroz kontinuirani nadzor kvalitete, planiraju ukloniti postojeće zloupotrebe zaštićenog naziva Ličkog krumpira.

Za promociju zaštićenog Ličkog krumpira udruženi proizvođači planiraju koristiti dio sredstava od prodaje krumpira te dostupna sredstva EU fondova.

Kontakt

Udruga proizvođača Ličkog krumpira

Europska „pršut-sila“

Kada je u veljači 2016. Komisija službeno objavila Zaštićenu oznaku zemljopisnog porijekla za Dalmatinski pršut, Hrvatska je dobila četvrti zaštićeni pršut uz Krčki, Istarski i Drniški te se smjestila na treće mjesto u EU, uz Italiju i Španjolsku, po broju zaštićenih pršuta.

Projekt „Dalmatinski pršut“ započeo je još 2006. godine kada je napravljen jedan od najvažnijih koraka u procesu zaštite – udruživanje proizvođača.

Sam proces udruživanja, od ideje do osnivačke skupštine, protekao je glatko u pola godine te omogućio proizvođačima da lakše ostvare zajedničke ciljeve, bolje se pozicioniraju na regionalnom i državnom tržištu, lakše riješe administrativne prepreke te uspješnije promoviraju proizvod. Velik broj udruženih proizvođača u Udruzi proizvođača dalmatinskog pršuta dobio je u procesu zaštite financijsku pomoć

Ministarstva poljoprivrede u iznosu od 150 000 HRK te podršku Splitsko-dalmatinske županije, dok su im oko same izrade specifikacije pomagali dr. sc. Ivica Kos te dr.sc. Ugo Toić.

Ideja o zaštiti zemljopisnog porijekla Dalmatinskog pršuta poslužila je kao glavni motiv proizvođačima Dalmatinskog pršuta za udruživanje 2006. godine. Udruga je vrlo brzo pokazala sve prednosti zajedničkog djelovanja, pa je sedam godina kasnije potaknula osnivanje Klastera hrvatskog pršuta koji okuplja 24 proizvođača četiri vrste pršuta, nositelja oznake zemljopisnog podrijetla.

Prema procjeni Udruge proizvođača dalmatinskog pršuta, izrada specifikacije Dalmatinskog pršuta trajala je tri godine s troškom od 50-tak tisuća kuna kojeg su međusobno podijelili udruženi proizvođači.

Zaštita naziva „Dalmatinski pršut“ (ZOZP) ušla je u „nacionalnu fazu“ zaštite u veljači 2012. godine kada je Udruga proizvođača dalmatinskog pršuta podnijela Ministarstvu poljoprivrede zahtjev za registraciju koja je pozitivno ocijenjena već u srpnju iste godine. Ministarstvo je u veljači 2014. uputilo Dalmatinski pršut u „europsku fazu“ koju je Komisija točno dvije godine kasnije završila upisom četvrtog hrvatskog pršuta na listu zaštićenih proizvoda na razini Europske unije.

Unutar zemljopisnog područja Dalmacije, čija je sjeverna točka grad Novalja, a južna granica s Crnom Gorom, danas se proizvodi oko 200 tisuća komada Dalmatinskog pršuta za kojim je potražnja, procijenjuju proizvođači, porasla za 10% nakon dobivene europske oznake kvalitete. Višestoljetna tradicija proi-

zvodnje Dalmatinskog pršuta danas nosi europsku zaštitu te se njezini nositelji posvećuje nadzoru kvalitete, uklanjanju neispravno deklariranih proizvoda na tržištu te promociji, pri čemu im je zajedničko djelovanje i dalje glavna prednost.

Dobar kupac je informiran kupac te je kao takav ključan za proizvođače zaštićenih proizvoda koji se od drugih izdvajaju autentičnošću i kvalitetom. Upravo se stoga klaster i udruga pršutara spremaju za promotivnu kampanju za koju, nakon odobrenih zaštita na EU razini, imaju i pristup europskim fondovima.

Kontakt

Klaster „Hrvatskog pršuta“
 Templarska 12, 21 000 Split
www.hrvatskiprsut.com

Izazovi projekta zaštite

Virovitička paprika izvrsna je europska priča koja, iako na žalost nije imala sretan završetak, može poslužiti svima onima koji o zaštiti svojih proizvoda tek razmišljaju.

Osnovni motiv za zaštitu imena „Virovitička paprika“, prema riječima proizvođača, bila je zaštita od zlouporabe imena koje se upotrebljavalo za proizvode koji nisu dolazili iz virovitičkog kraja. I prije pokretanja projekta

za zaštitu Virovitičke paprike, proizvođači su bili udruženi u Udrugu proizvođača povrća Virovitičko-podravske županije. Iako su u razgovorima o zaštiti i definiranju tehnologije proizvodnje sudjelovali proizvođači izvan i unutar Udruge, u početnoj su fazi, ali i kasnije, glavninu poslova i obveza preuzele jedna do dvije osobe što je u konačnici predstavljalo preveliko opterećenje.

Poželjno je u priči o zaštiti proizvoda imati podršku širokog kruga proizvođača, otkupljivača i prerađivača te lokalne zajednice.

Projekt zaštite Virovitičke paprike započeo je 2006. godine kada ga je financirala Virovitičko-podravska županija. U izradi specifikacije sudjelovali su znanstvenici s Agronomskog fakulteta u Zagrebu koji su odradili prvo istraživanje na terenu (prikup-

ljanje tehnoloških parametara među proizvođačima, zemljopisni okvir i sl.) te je kasnije sastavljena kompletna specifikacija čiji je trošak pokriven projektima Županije, odnosno Ministarstva.

Kao najveći problem projekta zaštite Virovitičke paprike proizvođači su naveli poteškoću pri prikupljanju povijesnih dokaza da se sintagma „virovitička paprika“ upotrebljavala u praksi kroz povijest.

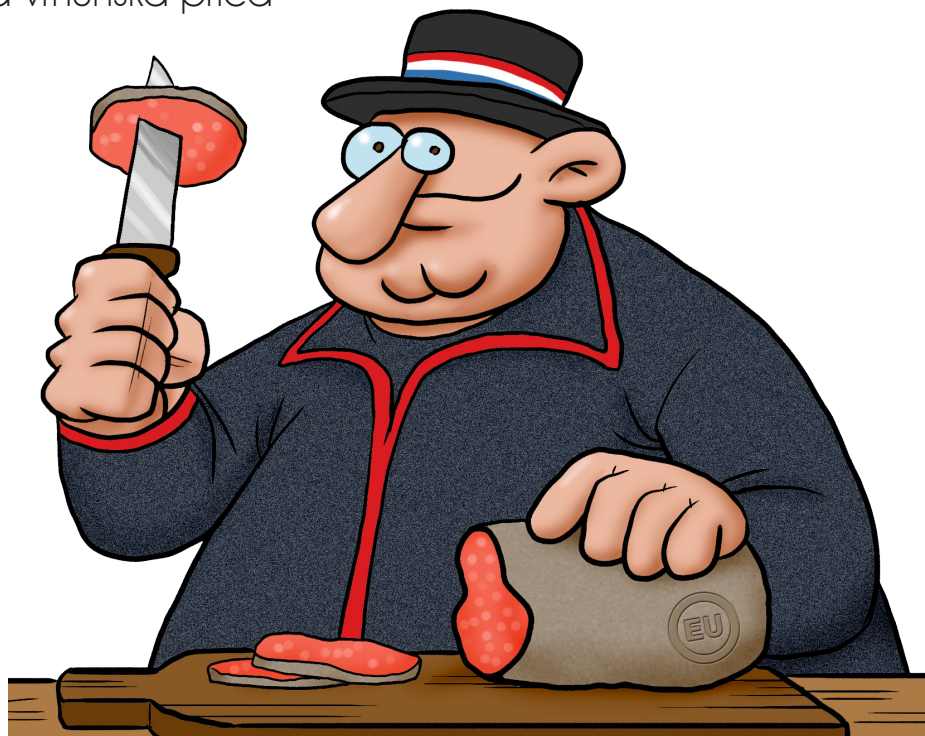
Zahtjev za zaštitom poslan je u Ministarstvo u ljeto 2011. godine, koje je u siječnju 2013. odobrilo zaštitu na nacionalnoj razini. Zahtjev za zaštitu oznakom zemljopisnog podrijetla (ZOZP) prosljeđen je na europsku razinu u ožujku 2014. godine, nakon čega je dobiven

negativan odgovor iz Bruxellesa.

Iako je proces zaštite moguće ponovno pokrenuti, na žalost, proizvođači koji su zajedno krenuli u proces zaštite razišli su se, pa nakon negativnog odgovora iz Komisije, nema osobe koja bi ga ponovo pokrenula.

Dva imena, jedna vrhunska priča

Proizvođači Slavenskog kulena/kulina još početkom 2000.-tih započeli su raditi na zaštiti imena svog proizvoda kako bi spriječili patvorine te osigurali jači imidž, bolju poziciju na tržištu, veću cijenu te jačanje identiteta lokalne zajednice.

Lokalnu fazu zaštite Slavenskog kulena obilježilo je filtriranje članstva Udruge proizvođača. Tajnik Udruge Slavenski domaći kulen-kulin Andrija Matić ističe da je udruživanje teklo prilično jednostavno kroz pola godine intenzivnoga rada i naglim priljevom članova nakon kojeg je uslijedilo lagano osipanje. Matić napominje da je prva faza tražila učestalu komunikaciju, posjete i razgovore jer su s novim članovima dolazile nove ideje i prijedlozi, a da je kasnije osipanje

članova ukazalo na značajne razlike među proizvođačima kao i na to da neki nisu spremni poštivati odrednice zaštite.

Proizvođači Slavenskog kulena/kulina bili su među pionirima zaštite kada se, kako sami ističu, i državna administracija učila zajedno s njima. Unatoč poteškoćama, Slavonci su na raspolaganju imali značajnu pomoć pri izradi zahtjevne specifikacije od strane dr. Damira Kovačića i dr. Danijela Karolyia. Nakon prve godine usuglašavanja i učestalih razgovora, Udruga je zauzela jedinstven i čvrst stav oko svih parametara te pristupila izradi specifikacije čiji su dio troškova podnijeli i sami proizvođači nadajući se bržoj zaštiti i postizanju sigurnije prodaje i veće cijene.

Dugotrajna izrada specifikacije nije potraćeno vrijeme. Ona trajno definira kriterije kvalitete i proceduru proizvodnje, testira timski duh te predanost svakog proizvođača pridržavanju zajedno dogovorenih pravila.

Cijeli postupak zaštite Slavenskog kulena/kulina usko je povezan sa svim aktivnostima Udruge proizvođača kojoj je to bio glavni, a često i jedini cilj svih 15 godina postojanja. Ukupno je Udruga na svoje aktivnosti od 2005. pa do kraja 2015. potrošila 1.149.596,73 kuna što uključuje i prihode iz državnog proračuna, proračuna regionalne i lokalne samouprave, Središnjeg saveza uzgajivača svinja, članarina, donacija, potpore iz međunarodnih projekata i sl. Iako je zaštita proizvoda zapela na europskoj razini zbog prigovora Slovenskih proizvođača, Slavonski kulen/kulin zaštićen je na nacionalnoj razini od 2013. godine. Sama nacionalna zaštita unaprijedila je imidž regionalne zajednice te pridonijela značajnom povećanju pri-

hoda malih obiteljskih gospodarstava. Danas 34 proizvođača proizvodi oko 30 tona kulena/kulina čija je tržišna vrijednost između 6 i 7 milijuna kuna i koji ima i bolju prodaju i bolju vidljivost na tržištu. Kupci cijene kakvoću i vrednuju ugrađene dodane vrijednosti.

Danas se trošak po pojedinačnom proizvođaču, uključujući troškove nadzora i certificiranja, kreće od 2-3 tisuće pa do 10-ak tisuća kuna godišnje, što se dijelom sufinancira kroz Udrugu i sponzorstva, a uskoro i realizacijom Mjere 3 Programa ruralnoga razvoja.

Kontakt
Udruga Slavonski kulen-kulin

POTENCIJALI*

* Predložena lista hrvatskih potencijala nije cjelovita. Radi se o popisu manjeg broja proizvoda iz različitih dijelova Hrvatske kojeg se, obzirom na našu bogatu poljoprivrednu i gastronomsku tradiciju, može značajno proširiti.

EUROPSKE POLITIKE KVALITETE I URED ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU

Na samom početku svog zastupničkog mandata u Europskom parlamentu odlučio sam se posvetiti promicanju gospodarskog i poljoprivrednog razvoja Hrvatske stavljajući naglasak upravo na malo i srednje poduzetništvo te na pomoć poduzetnicima i ljudima koje žive od svoga rada. Zajedno sa svojim timom započeo sam sa sustavnim promicanjem politika kvalitete EU u Hrvatskoj, s ciljem organiziranja i informiranja proizvođača kako bi mogli realizirati mogućnosti razvoja koje su nam se otvorile članstvom u Europskoj uniji. Kao član Progresivnog saveza Socijalista i Demokrata u Europskom parlamentu (S&D), dubokog sam uvjerenja da oporavak gospodarstva ne ovisi o megalomanskim investicijama, već upravo o koordiniranom i udruženom razvoju proizvodnje temeljene na malom i srednjem poduzetništvu, zaštiti autohtonih proizvoda i održivom načinu života na razini lokalnih zajednica.

Konferencija i izložba “Jadran – boje izvornosti” u Bruxellesu, 3. ožujka 2014.

Moje zalaganje za promicanje politika kvalitete Europske unije započinje konferencijom i izložbom “Jadran – boje izvornosti” održanima uz podršku S&D-a u ožujku 2014. godine u Bruxellesu - srcu Europe. Pozvao sam brojne male proizvođače dalmatinskih delicija koji su imali priliku informirati se o zaštiti autohtonih proizvoda na europskoj razini kao i o načinima povlačenja sredstava iz fondova za ruralni razvoj. Europskoj uniji predstavili smo niz dalmatinskih vina, prošeka, maslinovih ulja, pršuta, slastica i brojnih drugih autohtonih proizvoda.

Ovo je bilo prvo u nizu planiranih događanja koja su se nastavila diljem Hrvatske, a kojima

smo željeli omogućiti sudionicima razmjenu iskustava i pružiti im potrebne informacije o procedurama zaštite proizvoda. U Bruxellesu su se okupili brojni stručnjaci koji su na konferenciji podijelili svoju stručnost i iskustva zainteresiranim proizvođačima. Posebno mi je zadovoljstvo bilo europskim kolegicama i kolegama predstaviti bogatstvo i raznolikost Jadrana te ih upoznati s marljivim ljudima koji su nositelji njegova razvoja.

EU politike kvalitete: prilika za male i srednje poduzetnike, 28. i 29. studenog 2014., Dubrovnik

Sljedeći događaj organizirali smo u Dubrovniku u studenom iste godine, a pažnja je ponovno posvećena politikama kvalitete Europske unije i važnosti udruživanja proizvođača. Glavne teme okruglog stola i radionica bili su načini zaštite i podizanja vrijednosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda europskim oznakama. Cilj mi je bio istaknuti da zaštita proizvoda na razini Europske unije nije svrha sama sebi, već je prije svega alat uspješnog brandiranja i garantiranja kvalitete. Sudionicima smo omogućili da na licu mjesta dobiju vrijedne i detaljne informacije o procesu zaštite, potrebnoj dokumentaciji i konkretnim primjerima iz prakse.

Kao dobar primjer održive i inovativne proizvodnje, u suradnji s udrugom Kinookus, predstavili smo Slow Food pokret i pristup zemljopisnom podrijetlu koji naglasak stavlja na povijest i jedinstvenost proizvoda, ekološki utjecaj proizvodnje te podršku malim tradicijskim proizvođačima. Ostvario sam uspješan i produktivan dijalog s mnogobrojnim gostima i zajedno sa suradnicima potaknuo poduzetnike iz dubrovačkog kraja da prepoznaju

važnost identiteta, prepoznatljivosti i priče koja stoji iza svakog proizvoda.

Mali i srednji proizvođači i EU politike kvalitete: suradnjom do uspjeha, 22. svibnja 2015., Šibenik

Rad na sustavnoj afirmaciji male i srednje domaće poljoprivrede nastavljam uz podršku S&D-a i u 2015. godini konferencijom u Šibeniku. Glavni cilj bio je umrežiti i okupiti proizvođače i predstavnike lokalnih vlasti na području Dalmacije. Posebno zadovoljstvo bilo mi je potaknuti povezivanje proizvođača u svom rodnom gradu i time dati doprinos održivom razvoju poljoprivrede i prehrambene industrije ovog kraja. Zainteresiranim gostima smo, kao primjer dobre prakse, predstavili koncept zagrebačkog "Malog placa na tavanu" koji u formi placa, postavljenog u inače neiskorištenim urbanim prostorima poput tvornica, tavana, dvorišta itd., otvara kanal za male proizvođače poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

U Šibeniku smo željeli doprinijeti i podizanju svijesti kupaca o prednostima kupnje domaće organske hrane i pokazali smo kako je moguće na inovativan način udružiti velik broj proizvođača široke palete proizvoda te pronaći kupce za njih. Moja temeljna poruka bila je da zaštita imena na razini Europske unije nije prvi već posljednji korak u priči o oživljavanju proizvodnje u Hrvatskoj. Zaštita proizvoda, odnosno imena proizvoda, sama po sebi ne može puno pomoći ako nema okupljenih proizvođača koji će ga proizvoditi i plasirati na tržište.

EU politike kvalitete te mali i srednji poduzetnici, 27. studeni 2015., Rovinj

Sljedeća postaja našeg puta bila je Istra. U Rovinju smo naglasak stavili na razvijanje učinkovitog sustava kontrole kvalitete proizvoda, a cilj je bio istaknuti da proizvođači moraju međusobno inzistirati na pridržavanju specifikacije proizvoda te paziti da zaštićeni proizvodi ne gube na kvaliteti pred kvantitetom. Kvantiteta se mora ostvarivati postepeno. Upravo sam na primjeru istarskog pršuta naglasio važnost procesa proizvodnje, povezivanja proizvođača i informiranja potrošača. Imao sam prilike čuti što muči istarske proizvođače koji se bave ekološkom proizvodnjom, uzgojem povrća i tartufa, a okupljenim smo gostima pružili konkretne odgovore u obliku potrebnih informacija i stručnih savjeta.

Jeste li znali da je ukupna vrijednost izvezenih proizvoda s oznakom izvornosti procijenjena na 1,5 milijardi eura što čini 15% ukupnog europskog izvoza hrane i pića?

Posebno mi je zadovoljstvo istaknuti da naponi oko zaštite autohtonih proizvoda daju opipljive rezultate - Hrvatska je u dvije godine članstva zaštitila 10 proizvoda te je u 2015. godini u relativno brzom roku znatno smanjila razliku u odnosu na broj zaštićenih proizvoda u zemljama koje su u Uniju ušle dobrano prije. U ovom trenutku imamo 18 proizvoda objavljenih u europskoj bazi proizvoda koji su zaštićeni ili u procesu zaštite. Zaštita proizvoda pokazuje se kao stvaran potencijal kvalitetnije, konkurentnije i održive proizvodnje, ali i kao instrument povezivanja lokalnih zajednica i vraćanja ponosa njihovim tradicionalnim strukama i načinima življenja. Veseli me što sam dio te priče na kojoj ćemo moći i ja sa zadovoljstvom nastaviti raditi.

POJMOVNIK

Certifikacija proizvoda

postupak je utvrđivanja sukladnosti proizvodnje proizvoda koji se štiti oznakom registriranom u postupku zaštite. Obuhvaća kontinuirane terenske, dokumentacijske i laboratorijske kontrole kako bi zaštićeni proizvod bio u svim fazama ispravno proizveden i vjerodostojan. Provode je ovlaštena i akreditirana certifikacijska tijela. Samo proizvođači koji prođu certifikaciju proizvoda mogu koristiti zaštićeni naziv proizvoda.

DOOR (Database Of Origin & Registration)

javnosti je dostupna online baza u kojoj su popisani svi proizvodi koji su dobili neku od oznaka kvalitete ili koji su u procesu dobivanja neke od njih. Bazu se može pretraživati po zemlji, proizvodu, tipu oznake ili pak fazi postupka zaštite u kojoj se proizvod nalazi.

Europske oznake kvalitete

dio su Europske politike kvalitete koje obuhvaćaju oznake kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (ZOI, ZOZP, ZTS), oznake kvalitete za vina i žestoka pića te oznake za aromatizirana vina.

Europska politika kvalitete

politika je Europske unije u nadležnosti Opće uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije, a koja potiče kvalitetu proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda kao i vina i žestokih pića radi jačanja konkurentnosti europske poljoprivrede. Europske politike kvalitete podrazumijevaju oznake kvalitete, oznake za ekološki uzgoj te od 2016. oznake za udaljene regije.

Grupa proizvođača

ili „nositelj zaštite“ jesu udruženi proizvođači koji su pokrenuli projekt zaštite te izradili i osigurali financiranje specifikacije proizvoda. Grupa proizvođača može biti udružena u već postojeću udruhu ili pak može osnovati novu udruhu temeljenu upravo na projektu zaštite.

Jedinstveni dokument

vjerodostojan je sažetak specifikacije proizvoda koji će biti javno objavljen u službenom glasilniku Europske unije te prema kojem će se, nakon uspješne zaštite, vršiti kontrola od strane ovlaštenog kontrolnog tijela.

Kontrolno tijelo

poslovni je subjekt, u posjedu odgovarajućih kvalifikacija, iskustava i akreditacija, odabran od grupe proizvođača da u njihovo ime, nakon odobrene zaštite na europskoj razini, kontinuirano i nepristrano vrši nadzor usklađenosti proizvoda sa specifikacijama navedenim u Jedinstvenom dokumentu.

Nacionalna zaštita

je od 1. srpnja 2013. prva i prijelazna razina zaštite proizvoda za proizvode u procesu europske zaštite. U Republici Hrvatskoj za nacionalnu zaštitu odgovorno je Ministarstvo poljoprivrede koje svaki Zahtjev za zaštitom, po odobrenju nacionalne zaštite, automatski prosljeđuje Europskoj

komisiji. Ako Komisija odbije Zahtjev, nacionalna zaštita prestaje vrijediti. Grupa proizvođača ne može tražiti europsku zaštitu bez odobrene nacionalne zaštite.

Nositelj zaštite

ili „grupa proizvođača“ jesu udruženi proizvođači koji su pokrenuli projekt zaštite te izradili i osigurali financiranje specifikacije proizvoda. Nositelj zaštite može biti već postojeća udruga ili pak proizvođači mogu osnovati novu udrugu temeljenu upravo na projektu zaštite.

Oznake autohtonosti

kolokvijalni su naziv za ZOI i ZOZP kao oznake vezane uz zemljopisna područja, za razliku od oznake ZTS koja je vezana uz tradiciju. U engleskom poznato i kao Geographical Indications (GI).

SORS

stručno-operativna radna skupina Ministarstva poljoprivrede za provedbu nacionalnog postupka zaštite naziva oznaka ZOI, ZOZP i ZTS poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Specifikacija

je suštinski i sadržajno najvažniji dio projekta zaštite koji obuhvaća detaljne informacije o proizvodu, od imena do detaljnog opisa tehničkih i znanstvenih podataka o proizvodu te procesu i tehnologiji proizvodnje. Specifikacija se u kasnijoj fazi sažima u Jedinostvenom dokumentu.

Zajamčeno tradicionalni specijalitet

ili skraćeno ZTS (eng. Traditional Specialty Guaranteed - TGS) je europska oznaka kvalitete koja nije vezana uz zemljopisno područje tj. ne postoji uzročno posljedična veza između tehnologije proizvodnje i/ili kvalitete sirovine s jedne strane te zemljopisnog područja s druge. Ova oznaka naglašava tradicionalan karakter proizvoda bilo u njegovu sastavu ili načinu proizvodnje.

Zaštićena oznaka izvornosti

ili skraćeno ZOI (eng. Protected Designation of Origin -PDO) je europska oznaka kvalitete koja se odnosi na poljoprivredne i prehrambene proizvode koji su proizvedeni, prerađeni i pripremljeni na jasno određenom zemljopisnom području koristeći tehnologiju i znanje specifične tom području.

Zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla

ili skraćeno ZOZP (eng. Protected Geographical Indication - PGI) je europska oznaka kvalitete koja se odnosi na poljoprivredne i prehrambene proizvode koji su jasno i tijesno vezani uz određeno zemljopisno područje u kojem se odvija najmanje jedna od faza u proizvodnji, prerađi ili pripremi proizvoda.

Zemljopisne oznake

kolokvijalan su naziv za ZOI i ZOZP kao oznake vezane uz zemljopisna područja, za razliku od oznake ZTS koja je vezana uz tradiciju. U engleskom poznato i kao Geographical Indications (GI).

KORISNI LINKOVI

Pregled europske regulative koja se odnosi na oznake kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode

<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/>

Database Of Origin & Registration (DOOR) - baza proizvoda zaštićenih ili u postupku zaštite na europskoj razini

<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>

Obrasci potrebni za nacionalni i europski postupak zaštite naziva ZOI, ZOZP i ZTS

<http://www.mps.hr/default.aspx?id=9407>

Vodič na hrvatskom jeziku za ispunjavanje Jedinstvenog dokumenta

http://ec.europa.eu/agriculture/quality/schemes/guides/guide-for-applicants_hr.pdf

Ovlaštena kontrolna tijela za potvrđivanje sukladnosti proizvoda sa specifikacijom proizvoda za ZOI, ZOZP i ZTS

<http://www.biotechnicon.hr/>

<http://croatiakontrola.hr/>

<http://www.bureauveritas.hr/>

Kuća krčkog pršuta Žužić

<http://www.kuca-krckog-prsuta.com/>

Klaster hrvatskog pršuta

<http://hrvatskiprsut.com/>

Blank lined paper with 20 horizontal lines for writing.

A series of 20 horizontal lines for writing, spaced evenly down the page.

A series of 22 horizontal lines for writing.

